

УДК 336.24

DOI: 10.31891/2307-5740-2018-260-4-232-235

ПОПЛАВСЬКА О. В.,

ВАКУЛОВА В. О.

Хмельницький національний університет

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МИТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

В статті розглянуто сутність поняття «митна безпека», визначено об'єкт митної безпеки та основні складові державної митної справи. Здійснено аналіз загроз митній безпеці держави та охарактеризовано етапи реалізації митної безпеки. Визначено основні напрями забезпечення митної безпеки України.

Ключові слова: митна безпека, митні інтереси, державна митна справа, загрози митній безпеці.

POPLAVSKA O.,

VAKULOVA V.

Khmelnytsky National University

THE DIRECTIONS FOR THE PROVISION OF CUSTOMS SECURITY OF UKRAINE

In the article we discussed the essence of the concept of "customs security", analyzes the approaches of scientists to the interpretation of this definition. We investigated the object of customs security is determined and the composition of customs interests, the protection of which guarantees the customs security of Ukraine. We considered the concept of "state customs" and analyzed the threats to the customs security of the state. We characterized sources of threats to customs security: the spontaneity of natural processes and phenomena; accident; collision of conflicting interests; probabilistic nature of scientific and technological progress; impossibility of unambiguous knowledge of the object, incompleteness and unreliability of information about it; imbalance of the main components of the economic and managerial mechanisms of the customs service, which is confirmed by frequent reorganizations of the system. We investigated the main indicators, on the basis of which the assessment of the level of customs security is carried out. We defined the main stages of the implementation of customs security: development and approval of customs policy in the field of customs security; development of the system of customs regulation; implementation of the system of customs regulation and its monitoring. We researched areas of customs security: the fight against corruption in the work of customs authorities; development of a global network of customs; better coordination of border management; realization of the electronic concept of "Single Customs Window"; establishment of partnership relations between customs authorities and subjects of foreign economic activity; introduction of modern methods and procedures in the work of customs authorities; improving the professionalism and culture of customs services.

Key words: customs security, customs interests, state customs, threats to customs security.

Постановка проблеми. Посилення міжнародного економічного співробітництва, активний розвиток ринкових відносин, активізація експортно-імпортних операцій та інтеграційних процесів супроводжуються загостренням економічної конкуренції на внутрішньому ринку. Водночас посилюється і негативний вплив зовнішніх чинників на митну безпеку України, зокрема зменшення суми митних платежів, що стягуються митними органами, збільшення кількості суб'єктів, що вчиняють порушення митних правил, зростання обсягів контрабандних товарів, що стягуються митними органами. За сучасних умов митна справа стає не лише інструментом зовнішньоекономічної діяльності, а й відіграє більш важливу роль, стаючи регулятором і засобом формування нових економічних відносин та зв'язків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню сутності митної безпеки та її ролі як складової економічної безпеки держави присвячено велику кількість наукових праць таких вчених, як Брачук А.О., Вітер Д.В., Гавловська Н.І., Калініченко А.І., Левко М.М., Новосад І., Олексієнко Р.Ю., Пашко П.В., Попівняк О.І. та ін. Проте невирішеними залишаються питання, які потребують більш детального вивчення, зокрема визначення економічної суті митної безпеки та основних напрямів забезпечення митної безпеки України.

Метою статті є дослідження сутності поняття «митна безпека», її аналіз та структура, а також розробка напрямів забезпечення митної безпеки.

Виклад основного матеріалу. Законодавче визначення митної безпеки закріплене ст. 6 Митного кодексу України, відповідно до якого митна безпека – це стан захищеності митних інтересів України [2]. На думку Левко М.М., під митною безпекою слід розуміти захищеність митних інтересів суб'єктів господарювання, держави та міжнародної спільноти, за якої забезпечуються сталий розвиток, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам у митній сфері та інших сферах державного управління при виникненні негативних тенденцій до створення потенційних або реальних загроз національним інтересам, нейтралізація яких входить у компетенцію митних органів [1, с. 17].

Новосад І. трактує митну безпеку як стан захищеності економічних інтересів держави, який забезпечує у зовнішньому і внутрішньому вимірах незалежно від будь-яких загроз: переміщення через митний кордон України товарів і транспортних засобів; здійснення митного регулювання, пов'язаного з установленням розмірів митних платежів та повнотою їх справляння; застосування митних процедур,

заходів митно-тарифного й нетарифного регулювання; боротьбу з контрабандою та порушеннями митних правил; виконання інших покладених на митні органи завдань [4, с. 148].

Отже, об'єктом митної безпеки, тобто тим, на захист чого вона спрямована, є митні інтереси держави. Митні інтереси України – це національні інтереси України, забезпечення та реалізація яких досягається шляхом здійснення державної митної справи. До митних інтересів, захист яких забезпечує митну безпеку України, доцільно віднести:

- створення сприятливих умов для полегшення торгівлі, сприяння транзитові, прискорення товарообігу і пасажиропотоку через митний кордон;
- своєчасне й повне стягнення податків і митних зборів;
- ефективну організацію боротьби з порушеннями митних правил та їх запобігання;
- наближення митного законодавства до світових вимог, розвиток міжнародного співробітництва в царині митної справи;
- недопущення ввезення на територію держави неякісних товарів, використання і споживання яких становить небезпеку для здоров'я населення;
- недопущення ввезення продукції низького морально-етичного змісту, що пропагує міжнаціональні конфлікти, сепаратизм тощо [2].

Відповідно до ст. 7 Митного кодексу України державну митну справу становлять: порядок і умови переміщення товарів через митний кордон України; здійснення митного контролю та митного оформлення; застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності; справляння митних платежів; ведення митної статистики; обмін митною інформацією; ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності; здійснення відповідно до закону державного контролю нехарчової продукції при її ввезенні на митну територію України; запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил; організація і забезпечення діяльності органів доходів і зборів та інші заходи, спрямовані на реалізацію державної політики у сфері державної митної справи [2].

Будь-яка складова частина економічної безпеки держави характеризується такою категорією, як загрози державній безпеці. Митними загрозами є такі чинники, що створюють небезпеку у сфері митної діяльності. До джерел загроз митній безпеці відносять [3, с. 150]:

- спонтанність природних процесів і явищ, стихійні лиха, які унеможливають належний перебіг процесів зовнішньоекономічних відносин;
- випадковість (наприклад, як чинник суб'єктивного неналежного здійснення митних процедур);
- зіткнення суперечливих інтересів (від воєн до конкуренції між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності);
- імовірнісний характер науково-технічного прогресу з його впливом на сучасні технічні засоби митного контролю;
- неможливість однозначного пізнання об'єкта, неповнота й недостовірність інформації про нього;
- незбалансованість основних компонентів господарського та управлінського механізмів митної служби, що підтверджується частими реорганізаціями системи.

Головною метою митної безпеки можна вважати досягнення певного рівня ефективності та надійності митної системи завдяки продуктивному функціонуванню митних органів. Можна виділити наступні етапи реалізації митної безпеки (рис. 1):

- 1) формування та затвердження митної політики в галузі митної безпеки;
- 2) формування системи митного регулювання у взаємозв'язку з економічними інтересами і цілями держави, котрі впливають на визначення орієнтирів митного регулювання;
- 3) застосування обраних заходів щодо методів регулювання та контролю до товарів, що переміщуються через кордон;
- 4) моніторинг системи митного регулювання [4, с. 149].

Оцінка рівня митної безпеки України здійснюється на основі наступних показників: обсяг імпорту на одну посадову особу митних органів; середня кількість декларацій, оформлених однією посадовою особою; середня кількість декларацій, оформлених однією посадовою особою в день; середня кількість годин на оформлення декларації; митні платежі до бюджету; середньоденні надходження митних платежів; сума митних платежів на одну посадову особу; видатки з Державного бюджету на утримання митної служби; видатки з Державного бюджету у розрахунку на одну посадову особу; коефіцієнт окупності витрат держави [3, с. 178].

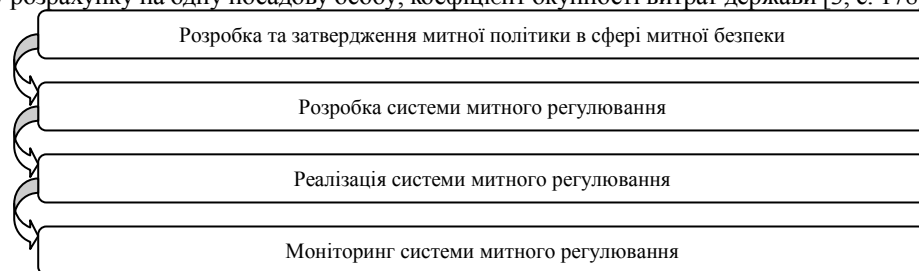

Рис. 1. Етапи реалізації митної безпеки

Під забезпеченням митної безпеки розуміється впровадження у митну справу сукупності засобів, здатних протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам та викликам у сфері митних економічних відносин, а також забезпечення можливості досягти необхідного рівня захищеності, надійності та усталеності митної служби шляхом створення ефективного регуляторного організаційно-економічного механізму [5].

На нашу думку, основними напрямками забезпечення митної безпеки є:

- посилення боротьби з корупцією в роботі митних органів;
- розробка глобальної мережі митниць;
- поліпшення координації управління кордонами;
- реалізація електронної концепції «Єдиного митного вікна»;
- налагодження партнерських взаємовідносин між митними органами та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності;
- впровадження сучасних методів та процедур в роботу митних органів;
- підвищення професіоналізму та культури обслуговування митних органів.

Отже, основним напрямком забезпечення митної безпеки України є посилення боротьби з корупцією в роботі митних органів, що залишається важливим завданням, виконання якого вимагає значних зусиль від уряду держави протягом багатьох наступних років. Також існує необхідність більш тісної співпраці між митними органами різних країн, а також між митними органами та бізнесом у справі сприяння законній торгівлі та здійсненні митного контролю. Це передбачає створення міжнародної електронної митної мережі, що забезпечить електронний обмін інформацією і даними. Формування такої мережі дозволить уніфікувати роботу між митними базами різних країн, що сприятиме міжнародному руху товарів; розробити єдині правила, які регулюють обмін інформацією між митними органами різних країн, у тому числі правила щодо захисту даних, а також сприятиме взаємному визнанню та координації товарних потоків між державами.

Поліпшення координації управління кордонами передбачає співпрацю між усіма відповідними органами та установами, що беруть участь в забезпеченні безпеки кордонів, а також розробку спільних нормативно-правових вимог, що застосовуються до пасажирів, товарів та транспортних засобів, які переміщуються через митні кордони. В свою чергу, реалізація на практиці електронної концепції «Єдиного митного вікна» дозволить трейдеру надавати всю необхідну інформацію і документи одразу одній митній установі, яка, у свою чергу, поширить інформацію серед інших контролюючих органів, у тому числі іноземних держав, що дасть змогу значно спростити митні процедури.

Налагодження партнерських взаємовідносин між митним органами та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності є важливим напрямом забезпечення митної безпеки. Кінцевою метою такої співпраці є налагодження прямого зв'язку між митним органами та суб'єктами, що здійснюють зовнішньоекономічні операції. Це може бути досягнуто шляхом укладання меморандумів та інших спільних документів, які дозволяють усунути зайві перешкоди та спростити процедури митного контролю. Зі свого боку держава, в особі митних органів повинна вимагати від підприємств виходу із тіньової економіки, що дозволить значно збільшити надходження до державного бюджету та звільнить ринок від контрабандних товарів. Актуальність даного напрямку обумовлена наявністю та зростанням сектору тіньової економіки практично у всіх країнах світу, що створює загрозу безпечному розвитку суспільства.

Вимоги щодо швидкого переміщення товарів, у поєднанні з діючими нормативно-правовими вимогами, потребують впровадження в діяльність митних органів сучасних інноваційних підходів. Для митних органів України все ще існує необхідність вдосконалити існуючі митні процедури на основі міжнародних конвенцій та найкращої міжнародної практики. Також важливим є підвищення професіоналізму та культури обслуговування, адже робота митниць вимагає переходу до клієнт-орієнтованої моделі, побудованої на професійних знаннях. На сьогодні лише компетентний персонал митних органів зможе забезпечити реалізацію своєчасних та орієнтованих на клієнта процесів і послуг, зменшить адміністративне навантаження на законну торгівлю. Підготовка кадрів для роботи в митних органах та формування корпоративної культури повинні бути побудовані на демократичних цінностях, а також вимагають прозорості, чесності та справедливості в процесі виконання своїх службових обов'язків.

Висновки. Отже, підсумовуючи вищенаведене, доцільно відзначити, що митна безпека – це стан захищеності митних інтересів, що передбачає реалізацію наступних заходів: створення сприятливих умов для полегшення торгівлі, сприяння транзитові, прискорення товарообігу і пасажиропотоку через митний кордон; своєчасне й повне стягнення податків і митних зборів; ефективну організацію боротьби з порушеннями митних правил та їх запобігання; наближення митного законодавства до світових вимог, розвиток міжнародного співробітництва в царині митної справи; недопущення ввезення на територію держави неякісних товарів, використання і споживання яких становить небезпеку для здоров'я населення та продукції низького морально-етичного змісту, що пропагує міжнаціональні конфлікти, сепаратизм тощо. Основними етапами реалізації митної безпеки є: розробка та затвердження митної політики в сфері митної безпеки; розробка системи митного регулювання; реалізація системи митного регулювання та її моніторинг.

На нашу думку, серед основних напрямів забезпечення митної безпеки України доцільно виділити наступні: посилення боротьби з корупцією в роботі митних органів; розробка глобальної мережі митниць;

поліпшення координації управління кордонами; реалізація електронної концепції «Єдиного митного вікна»; налагодження партнерських взаємовідносин між митними органами та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності; впровадження сучасних методів та процедур в роботу митних органів; підвищення професіоналізму та культури обслуговування митних органів.

Література

1. Левко М.М. Системний підхід до визначення ролі та місця митної безпеки у забезпеченні економічної безпеки держави / М.М. Левко // Науковий вісник Херсонського Державного університету. – 2015. – № 15. – С. 16–20.
2. Митний кодекс України від 13 березня 2012 року № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
3. Новікова К.І. Глобалізаційні виклики митній безпеці держави / К.І. Новікова // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. – 2012. – № 4. – С. 174–180.
4. Новосад І. Митна безпека як важлива складова економічної безпеки держави / І. Новосад // Світ фінансів. – 2015. – № 2. – С. 145–155.
5. Пашко П.В. Організаційно-економічний механізм забезпечення митної безпеки України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : 08.00.03 / Пашко П.В. – Л., 2009. – 39 с.

References

1. Levko M.M. Systemnyi pidkhd do vyznachennia roli ta mistsia mytnoi bezpeky u zabezpechenni ekonomichnoi bezpeky derzhavy / M.M. Levko // Naukovyi visnyk Khersonskoho Derzhavnoho universytetu. – 2015. – № 15. – S. 16-20
2. Mytnyi kodeks Ukrainy vid 13 bereznia 2012 roku № 4495-VI [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
3. Novikova K.I. Hlobalizatsiini vyklyky mytnii bezpetsi derzhavy / K.I. Novikova // Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky. – 2012. – № 4. – S. 174–180.
4. Novosad I. Mytna bezpeka yak vazhlyva skladova ekonomichnoi bezpeky derzhavy / I. Novosad // Svit finansiv. – 2015. – № 2. – S. 145-155
5. Pashko P.V. Orhanizatsiino-ekonomichniy mekhanizm zabezpechennia mytnoi bezpeky Ukrainy: avtoref. dys. d-ra ekon. nauk: 08.00.03. - L., 2009. 39 s.

Рецензія/Peer review : 12.08.2018
Надрукована/Printed : 11.09.2018
Прорецензовано редакційною колегією